

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ГАЗОПОТОКОВОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ БУДІВНИЦТВА «ПІВНІЧНОГО ПОТОКУ-2»

Н.С. Лавренюк (Ігнатова)

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри господарського права і процесу*

Сьогодні існують певні загрози щодо українського газопотокового бізнесу в умовах будівництва «Північного потоку-2». Однак його будівництво не суперечить ст. 170 Договору про функціонування Європейського Союзу, де прописано наступне: «З метою сприяння досягненню цілей, передбачених у статтях 26 і 174, і забезпечення громадянам Союзу, які є суб'єктами економічної діяльності, а також регіональним і місцевим спільнотам можливості повною мірою використовувати переваги, що випливають зі створення простору без внутрішніх кордонів, Союз робить внесок у спорудження й розвиток транс'європейських мереж у секторах транспортної, телекомунікаційної й енергетичної інфраструктури. У рамках системи відкритих і конкурентних ринків діяльність Союзу спрямовується на взаємопов'язаність і сумісність національних мереж, а також на створення сприятливих умов для доступу до цих мереж» [1, с. 319]. Нещодавно вступила в силу Газова директива ЄС, яка є частиною Третього енергопакету Євросоюзу [2]. Після цього всі газогони, прокладені до ЄС із третіх країн, функціонуватимуть за тими ж правилами, що і трубопроводи всередині об'єднання. Найбільший вплив це матиме на «Північний потік-2». Нові правила прийняті для того, щоб забезпечити конкуренцію і захистити права споживачів газу. Відтепер, щоб «Північний потік-2» зміг функціонувати, він повинен відповідати набагато жорсткішим вимогам, ніж його попередник «Північний потік-1», який розпочав транзит газу у 2011 році. Головна вимога Газової директиви передбачає, що транспортуванням газу не може займатися та сама компанія, яка його видобуває і продає, тобто «Північний потік-2» цій вимозі не відповідає, тому якщо її власник «Газпром» захоче запустити трубопровід,

Йому доведеться створювати окремого оператора, який би був незалежним від російського монополіста. Цю незалежність сертифікуватиме німецький національний регулятор (Федеральне агентство з мереж), а Єврокомісія наглядатиме за дотриманням правил. Ще одна вимога – доступ третіх компаній до “Північного потоку-2”. На практиці це означає, що частину його потужностей доведеться тримати порожніми. Крім того, конкурентні тарифи на транспортування газу встановлюватиме німецький національний регулятор. Нарешті, газогін повинен буде працювати прозоро, зокрема, в питанні безпеки постачань. Зміни до Газової директиви ЄС і правила, викладені у новій редакції, поширюються на всі трубопроводи – як нові, так і вже введені в експлуатацію. Однак Рада ЄС передбачила у своєму документі і винятки, які допускають звільнення від виконання нових вимог. А ось чи робити для “Північного потоку-2” виняток, вирішуватиме німецький регулятор. Проте Єврокомісія зможе це рішення скасувати. Є інший варіант – укладення міжурядової угоди між Берліном і Москвою, однак і вона неможлива без згоди Брюсселя. Запровадити такі нововведення Єврокомісія хотіла ще в листопаді 2017 року, але тоді їх заблокували Болгарія та Австрія. Лише на початку 2019-го, коли у ЄС головує стала Румунія, справа зрушила з мертвої точки. Після того, як у лютому 2019 р. було знайдено компроміс, зміни до директиви почали проходити всі етапи ухвалення дуже швидкими темпами.

Отже, нововведення мають суттєве значення для України. Контракт на транзит газу між Києвом та Москвою діє лише до 31 грудня 2019 р. Наразі роль України як транзитної держави все ще залишається під загрозою. Як відомо, «Газпром» шукає способи, як не продовжувати цей контракт і водночас не втратити європейського споживача. Що стосується України, ризики очевидні. Мінус 2,5-3% ВВП через зниження обсягів експорту послуг в разі скорочення постачання блакитного палива за рішенням Кремля після закінчення терміну дії контракту з «Газпромом». Це послабить нашу країну не тільки економічно, але й політично. Проте вже є яскравий приклад боротьби з політичною маніпуляцією. У США сенатор-республіканець Джон Баррассо вніс проект закону «Про співпрацю в сфері енергетичної безпеки з партнерами в Європі», який «відкриває можливість членам НАТО уникнути політичного тиску і маніпуляцій з боку Росії».

Оскільки загроза транзиту газу в обхід України не є ілюзорною, її відображено у Енергетичній стратегії України до 2035 року [3], де визначено, що головним аргументом для збереження Україною статусу транзитної країни є впровадження прозорих механізмів формування тарифів на транзит та прозорих процедур бронювання транзитних потужностей.

Нагадаємо, що чітка позиція України щодо будівництва висловлена у Постанові [4] та продовжується відстоюватися чинним президентом.

Таким чином, «Північний потік-2» ускладнює постачання газу для українських споживачів та негативно відбивається на економіці України. Однак, попри наявні складнощі необхідно шукати вихід із транзитної ситуації, яка є наразі, та не забувати про забезпечення прав, свобод та інтересів українських споживачів щодо якісних послуг з газопостачання.

Література

1. Аракелян М. Р., Василенко М. Д. Право Європейського Союзу: підручник, МОНмолодьспорту України. Одеса: Фенікс, 2012. 390 с.
2. Directive (EU) 2019/692 (03/05/2019) amending Directive 2009/73/EC concerning common rules for the internal market in natural gas. URL: https://www.europeansources.info/eso_tax_series_titles/official-journal-of-the-european-union/
3. Розпорядження Кабінету міністрів України «Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність”» від 18 серпня 2017 р. № 605-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80>
4. Постанова Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до міжнародного співтовариства щодо неприпустимості будівництва газопроводу «Північний потік-2» та встановлення монополії Російської Федерації на газових ринках світу» від 05.04.2018 р. № 2390-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2390-19>